

"МУРКИСТОҲ" газетаси иловаси

-- деган умидда "Туркистон" саҳифалари ичра кўш саҳифа очмоқни ният қилдикки, сиз азиз муштарийлар билан Оила деб аталмиш муқаддас даргоҳнинг ўзига яраша ташвишу қувончларини биргаликда баҳам кўрмоқ истадик.

Мана кўлингизда "Чимилдик"нинг нишона сони. Илова газетамизнинг бундай аталиши бежиз эмас. Инсон ҳаётининг эзгу ниятлар ила қадам қўйган беғубор остонаси ҳисобланган бу гўшанга икки ёшни бегоналардан асрагувчи девор вазифасини ўтайди. Унга кириш насиб қилгунга қадар кечган фурсат ўйлари ва келгуси ҳаёт ҳақидаги ширин орзулар чимилдикда айтилади, албатта. Сизга тасодифан бахт ваъда этгувчи "Сиз ўшамми?" дея берилган саволдан бошлаб умримиз охиригача давом этгувчи муаммолар сири оз бўлса-да сизга "Чимилдик" орқали

Сирли кўприк

аён бўлса ва у сизнинг энг яқин сирдошингизга айланса, биз ўз мақсадимизга эришган бўламиз.

Кимдир сирли гаплар сирлигича қолгани маъқул, дея эътироз билдириши мумкин. Лекин кимдир ўзгалардан сўрай олмаган саволларига жавоб топса, бунинг нимаси ёмон.

Ҳар тонг ўз мақсадимиз ила турмушнинг қай кўчасига бош суқмайлик, албатта бир муаммонинг гувоҳи бўламиз. Бошимиз тошга урилган пайтда эса ўйлаб қоламиз. Ҳаёт ҳамisha шундай давом этганимикин? "Ҳа" деб ўз-ўзимизга тасалли беришга ҳам асос бор. Ахир ўртадан нимадир ўтганида Одам Ато билан Момо Хаво жаннатдан қувилармиди? Аёл таъқиқланган мевани еб қўйгани учун улар жаннатдан қувилган, дея аёлни айблашга шошилмайлик. Яхшилаб ўйлаб кўринг, жаннат, яъни осойишта оиланинг бузилишига эркак ҳам сабабчи эмасми?

Четдан туриб ҳамма ни айблаш осон, албатта. Лекин оёғимиз остида турган кўнгилсизликларнинг олдини олиб, бир-биримизга фойдали маслаҳат бериш орқали Сиз билан Биз катта бир муаммоларни осонгина ҳал қилишимиз мумкин.

"Чимилдик" бизнинг ана шундай ажойиб дўстлигимизни боғлагувчи сирли кўприк бўлади деб ишонамиз.

Муштарий дил кўтисидан

АЙБСИЗ АЙБДОРМИЗ

Севиб турмуш қурдик. Тўйгача бизга ҳамма ҳавас қиларди. Энди эса қай биримиз оиламиз бузилишига сабабчи эканлигимизни билмаяпмиз.

Мактабда, уйимизда тарбия, одоб-ахлоқ ҳақида кўп гапиришди. Қайнонага яхши муносабатда бўлиш керак, янги оилада бу мумкин, бу мумкин эмас дейишди. Аммо ҳеч ким чимилдикқа кирадиган йигит-қизга бўлажак ҳаётни қандай бошлаш ҳақида гапирмайди, ўргатмайди. Ўзимиз бўлсак китобларни ти-тишга уяламиз.

Катталар ёшларни ҳар балога ақли етади, энгил ҳаётга ўрганган деб айблашади. Ундай эмас. Бувим 13 ёшда турмушга чиққанларини кўп гапирардилар. Энди ўйлаб қарасам уларга шу ёшида оиладаги эр-хотин муносабатлари ўргатилган эканки, яхши яшаб, ували-жували бўлишган.

Илтмосим, газетангизда келин-куёв ўртасида кечадиган ҳамма ҳолатлар ҳақида очиқчасига ёзсангизлар. Улар мактабларда ўғил болалар, қизлар учун алоҳида дарс сифатида ўтилса.

МУҚАРРАМА,
Тошкент вилояти.

МЕНГА ШУНДАЙ ЁР КЕРАК

Абдулла Қодирининг "Ўтган кунлар" ини севиб ўқийман. Ҳар гал Кумушбибининг "Сиз ўшамми?" дейилган саволи менга айтилаётгандек туюлади. Тушларимда ҳам шу ҳолатни кўраман. Биламан, ҳозир Отабекларни топиш мумкин, лекин Кумушдек қизни ахтариб овора ҳам бўлмаслик керак. Қайси қизга совчи қўйсангиз унинг уйидагилари икки ёш олдин учрашсин, бир-бирига ёқса ундан кейин биз розимиз дейишади. Учрашувга чиққан қиз ҳали йигит уйланишга розими, йўқми унга шарт қўяди. Олдин қайси қиз билан юрганини ҳам суриштиради.

Талабалик йилларим Нозима исми қизни яхши кўрардим. Унга билдирмасдан уйига совчи юбордим. Билмаган, синамаган одамимга турмушга чиқмайман дебди. Наҳот қизлар кутилмаган бахтни иштасмаса...

МУҲАММАДЖОН,
Норин тумани

Муҳаммад ЮСУФ

СИҲТИЛЛАРИМ

Ота уйда ўтар умр тушдайгина,
Сабр берсин, ойдан сулув сингилларим.
Бир кун учиб кетарсизлар қушдайгина,
Сабр берсин, ойдан сулув сингилларим!

Кўпга келган тўйда кўнгил сўрашлар йўқ,
Ростми-ёлғон йиғингизга қарашлар йўқ --
Ака бўлиб, ҳол сўрашга ярашлар йўқ --
Сабр берсин, ойдан сулув сингилларим.

Сиқилганда -- кўзёш топган давлатингиз,
Бешик билан бўлар энди суҳбатингиз.
Қизил гўлдай оқиб кетар қиз пайтингиз,
Сабр берсин, ойдан сулув сингилларим.

Ҳолбуки -- халқ бутун Аёл азиз жойда,
Она яйраб яшамаса миллат қайда.
Она деган сўз олдида дунё -- майда,
Сабр берсин, ойдан сулув сингилларим.

Ота уйда ўтар умр тушдайгина,
Бир кун учиб кетарсизлар қушдайгина --
Тўзим берсин жонингизга муштдайгина --
Сабр берсин, ойдан сулув сингилларим!

МУХТАРАМА

ҲОЗИҲТИЗНИ ИССИҚ ҚИЛСЕН

Бахт қасрини орзулаган келин, куёв,
Айтай десам, кўпдир сизга ўйлаганим.
Ишқнинг сирли кўшқидир бу, йўқдир
биров,

Остонада сизга аввал сўраганим:
Чимилдикда юзингизни иссиқ қилсин,
Рўзи азал шу толени ёзуқ қилсин.

Ўктам йигит, келинчакни йиллар, йўллар --
Излай-излай топган Лайлим, Барчиним, денг.
Мунис синглим, эзгуликни меҳр қўллар,
Дил тахтига султон бўлди лочиним, денг.
Чимилдикда юзингизни иссиқ қилсин,
Рўзи азал шу толени ёзуқ қилсин.

Бошингиздан зар сочсалар, уйингизда --
Чақнаб ёнган чироқчалик қувонч бермас.
Хушёр бўлинг, собит бўлинг кўнглингизга
Мезбон бўлиб бахт қуши ҳар кунда келмас.
Чимилдикда юзингизни иссиқ қилсин,
Рўзи азал шу толени ёзуқ қилсин.

Моммерос чимилдик бир-бирингизни --
Чиндан топган самовий сир, бекат бўлсин.
Гулдек асранг ундаги ҳар сирингизни,
Уша гулнинг умри азиз, абад бўлсин,
Чимилдикда юзингизни иссиқ қилсин,
Рўзи азал шу толени ёзуқ қилсин.

...Дастлаб назар ташлаганингизда мактаб деворининг орқа томонида синиқ партага суялиб мириқиб сигарет чекаётган болакайни илғамаслигингиз мумкин. Ахир, болалар бундай махфий "машгулот" учун пана жойни танлайдилар-да.

Шу пайт иккинчи Кашандавой ҳам етиб келиб аста шипшиди: "Чекишдан ол, менга ҳам".

--Хорманглар, йигитчалар! -- дедим овозимга жиддийроқ тус бериб. Афсуски, йигитчалар мен кутганимдай бирдан кўрқиб кетмадилар. Шунда мен ҳам улар билан бошқача гаплашиш кераклигини англадим.

--Вой-бўй, зўрсизлар! Сигарет чекадиган "катта йигит" бўлиб қолибсизлар-да!

"Катта йигит"лар хурсанд илжайишди.

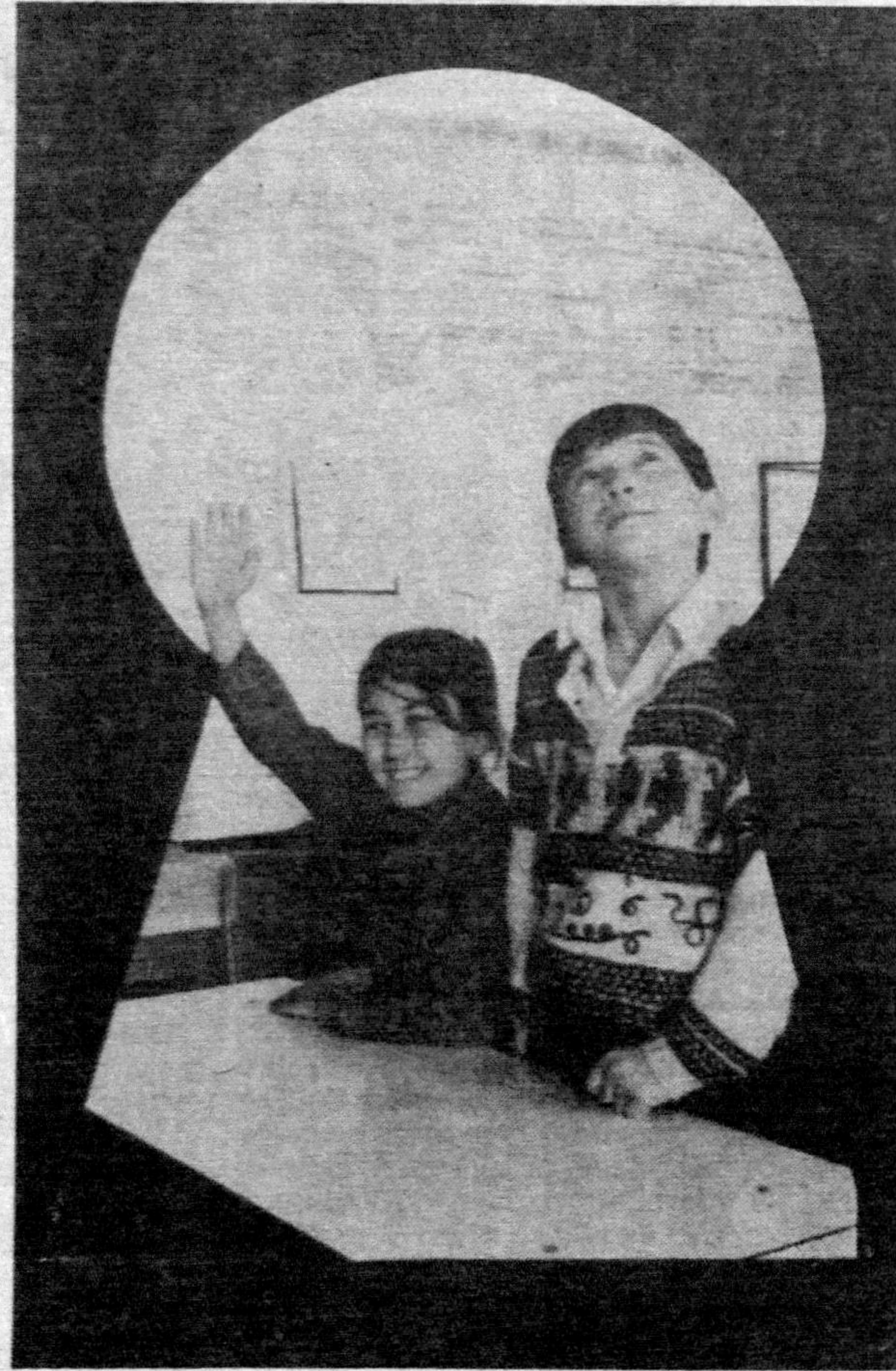
-- Сигарет чекиш маза бўлса керак-а?..

-- Ҳар доим дадам чекаётганларида роса ҳавасим келарди. Буни ўртоғимга айтсам у ҳам дадасига ҳавас қилиб юрган экан. Иккаламиз гапни бир жойга қўйиб сигарет ўғирладик. Албатта, дадамизнинг чўнтақларидан.

Биринчи марта тортишимда томоғимга аччиқтутун кирган заҳоти кўнглим алағда бўлиб роса йўталдим. Ун минутлар ўтгандан кейин эса енгил бўлиб қолдим. Худди учиб кетаётган қушдай ҳис қилдим ўзимни. Ушандан кейин тез-тез чекиб турмасам, бошим айланиб, оғрийдиган бўлиб қолди.

-- Фақат икковларнингиз чекасизларми? Бошқа синфдошларингиз қизикмайди?

-- Айтсам бошқа болалар ҳам қизиқиб қолишган. Фақат Баҳром

бундай бузилишлар кўпроқ намоён бўлади.

Чекадиган қизларнинг ранги заҳил, носоғлом, сўлғин, териси бўш бўлади, ажин эрта тушади. Бунинг устига овози бўғиқ, дағал, оғзидан бадбўй ҳид келиб туради. Сурункали чекиш деярли барча касалликларнинг кечилишини оғирлаштиради. Чекувчилар бронхитлар, зотилжам, ҳатто хавфли ўсма-лар билан чекамайдиган кишиларга нисбатан кўпроқ оғрийдилар.

Социологларнинг кузатишларига қараганда, ҳар еттига ёш қиздан олтитаси фақат олифтагарчилик учун чекишаркан. Кашандалик, бир қадаҳ шароб сурури бир жом қайғу келтиришини наҳотки билишмаса?! Наҳотки, соғлом фарзанд кўриш орзусидаги аёл қўлига оғу тўла қадаҳ олишдан, лабига сигарета қистиришдан лаззатланса?! Ахир ёшларда учраб турадиган йигирмадан ортиқ жинсий касалликларнинг аксарияти ичиш ва чекиш оқибатида юзага келади-ку!

Ана томоша!

ЧЕКИШ РОҲАТМИ,

ҳам бизга қўшилиб чекадиган бўлиб қолди.

-- Акаларинг борми? Улар ҳам чекса керак?

-- Иккита акам бор. Иккаласиям чекади. Дадам кўп уришадилар. Лекин ўзлари доим чекаверганлари учунми, акаларим ҳам ҳеч чекишни ташлай олмадилар. Илгари "Родопи" чекишарди. Телевизорда "XON"ни реклама қилиш-

гизни ўқитувчиларингиз кўриб қолмаганими?

-- Кўрган. Роса қулогимиздан чўзиб: "Кашандалар, безорилар. Иккинчи кўрмай бундай қилиб турганларингизни" деб роса уришганлар. Яна айтганларки, бир дона сигаретдаги никотиндан от ўлиши мумкин экан.

-- Унда яна нега чека-ясан?

-- Шунчалик ёмон бўлса ўқитувчимизнинг ўзи чекмаган бўларди. Танаффус пайтлари доим чекиб ўтиради-ю...

Йигитчаларнинг гапида жон бор эди. Мен уларга нима деб дакки беришни билмай қолдим.

-- Катта бўлганингда ким бўлмоқчисан?

-- Кўпроқ бозорга қатнайман. Дадам менинг ўрнимни босасан, дейдилар. Одам яхши яшаш учун бизнес билан шугулланиши, кароччи, ишбилармон бўлиши керак экан.

-- Ўзинг ким бўлишни орзу қиласан?

-- Менми? Учувчи бўлсам қандай яхши бўларди. Мазза-де, тушларимда самолётда учиб чиқаман.

-- Агар сен ҳозирдан чекиб бораверсанг катта йигит бўлганингда юрагинг ва ўпқангга касаллик бошланади. Касал ва нимжон

йигитлардан, менимча, яхши учувчи чиқмаса керак. Ўзи умуман касал одамлар ҳаётда кўп нарсанинг улдасидан чиқа олмайдилар.

Ишбилармон бўлган тақдирингда ҳам барибир соғлом бўлаверсанг мол-мулкнига кўзингга кўринади, тўғрими? Шундай экан, чекиш роҳатми ёки?..

БОЛЛАКАЙ?..

Йигитчаларда бир оз ўзгариш пайдо бўлди. Сал уялганд айроқ кўриндилар кўзимга. Сиз ҳам яхшилаб эътибор бериб эслаб кўринг, балки танирсиз бу йигитчаларнинг ким эканликларини?..

Суҳбатни МУХТАСАР қоғозга туширди

АГАР АЁЛ МАСТ БЎЛСА...

Юнон афсоналарида Зевс ва Геранинг ўгли олов худоси Гефест чўлоқ қилиб тасвирланган. Чунки, у отаси маст пайтида она қорнида бунёд бўлган...

Қадимда бир донишмандан: "Одамни нима бахтли қилади, бойликми ёки шон-шухратми?" -- деб сўрабдилар. "На бойлик, на шон-шухрат одамни бахтли қила олмайди. Тани жони соғ гадо ҳар қандай касалманд подшоҳдан бахтлироқдир", -- деб жавоб берибди донишманд.

Алкоголнинг эмбрион, она қорнидаги зурриёт ва болага кўрсатилган заҳарли таъсирининг механизми биз ўйлаганимиздан анча мураккаб. Бу ўринда, биринчидан спиртли ичимликларнинг эркак ва аёл жинсий ҳужайраларига бирдан таъсир қилиб, уларни заҳарлаб қўйишини (мастлик вақтида ҳомиладор бўлиш), иккинчидан оғир-оёқли аёл ичкилик ичадиган бўлса, она қорнидаги эмбрион ёки болага заҳа тегишини, учинчидан сурункали алкогольизмда жинсий безларга зарар етишини унутмаслигимиз керак.

Темир ҚУРБОН

КАШАНДАНИНГ ТУРКМИ...

Балоғат бекатида турган ўсмир ёш ўзини қўлидан ҳамма иш келади-ган, тоғни урса талқон қиладиган, орзулари ушалиши учун ҳеч қандай тўсиқ йўқдек ҳис қилади. У қандай киши бўлади -- ҳозирги кундаги буюк ишлар учун руҳий ва жисмоний кучларини сақлаб қола оладими? Ёки арзиманган нарсаларга беҳуда куч сарфлайди? Бу унинг қандай руҳда камолга етишига боғлиқ. Саломатлиги жойида бўлса бир нав.

Аммо... айрим ёшларимиз айна камолот ёшида ўзларини кашандалик ва оғу сиртмоғига тугиб берадилар. Натижада бир умрга ногирон бўлиб қоладилар, орзуларини паймол қиладилар.

Сайёрамиз аҳолиси ҳар йили бир триллиондан ортиқ сигарета чекади. Ер аҳолиси чекишга ҳар йили 100 миллиардга яқин доллар сарфлайди. 40-49 ёшдаги тамаки чекувчилар ўртасидаги ўлим шу ёш гуруҳидаги чекамайдиган кишиларга нисбатан уч хисса кўп учрайди.

Ичадиган ва чекадиган одамларнинг жинсий безларида ўзгариш зўраяди. Агарда одам қанчалик ёшлиқдан ичкиликка берилган бўлса, айниқса, унинг организми жисмоний жиҳатдан шаклангунга қалар ича бошлаган бўлса,

Синфдан ташқари "машгулот"

билан Вали чекмайди.

-- Улар кўрқинган бўлса керак-да?

-- Кўрқок, ўғил бола бўлсанг, чекишинг керак -- деб айтди. Спорт мактабига қатнайди-да иккаласиям, Тренерлари қаттиқ турар экан.

-- Қизлар чекмайди-ми, ишқилиб?

-- Чекади. Бир кун синфдошимиз Василанинг тиши қаттиқ оғриб қолди. Танаффусда энди уйига кетаман деб турган эди, Қаҳрамон: "Бир дона сигарет чексанг тишинг оғримай қолади. Менинг ойм ҳар доим тишлари оғриси сигарет чекадилар. Дарров оғриқлари қолади" -- деб қолди. Чекиб кўрган эди ростданам тиши оғримай қолди. Шундан кейин у

ганидан кейин "XON"га ўтиб кетишган. Машина ютиш мумкин экан-да, ахир! Ҳозир мен ҳам фақат "XON" чекаман.

Йигитча китоб ва дафтари солинган елим халтачадан навбатдаги сигарет донасини олаётганини зимдан кузатиб турдим. Елим халтачада жула келишган шляпали йигитнинг сигарета чекиб тургани тасвирланган эди. Бу суврат бегона эмас. Худди ана шу сувратни ва ундан ҳам зўрларини шахримиз кўчаларида реклама қилиб осиб қўйилган кўп нусхаларини кўрганман. Гарчи бу ҳолат бир неча марта матбуот саҳифаларида танқид қилинган бўлса-да, ҳозир ҳам бу рекламалар "савлат тўкиби" турибди.

-- Чекиб турганларин-

борган одам) кам гапирсин. Иккинчидан, саллатўнини йиртиб, улоқтириб йиғламасин, ортиқча оҳ-воҳ қилмасин. Учунчидан, қўлини кўксига уриб, юзини юлиб дод солмасин. Тўртинчидан, беҳудага бемъани гапларни гапирмасин. Бешинчидан, мотам эгаларига сабру қаноат тиласин. Олтинчи ва еттинчидан, қўлидан нима келса ёрдам берсин. Саккизинчидан, марҳумнинг ўлимидан ўзига ибрат олсин, яъни ўлим ўзининг бошига ҳам келишини ўйласин.

Эй дўст, ибрат олувчи кўз бўлса сенда, Кўшни ўлими ёрқин мисол-ку бунда.

ЖАНОЗАГА БОРИШ ОДОБИ

Агар жанозани адо этишининг нечта қоидаси бор, деб сўрасалар, бешта деб айтди: аввал шуки, жанозанинг (марҳум тобутининг) орқасидан бориш керак. Иккинчидан, агар қуввати етса, тобутни олиб юрганда ёрдам бериш шарт. Учунчидан, хўжақўрсинга, риё юзасидан жанозага бормасин. Тўртинчидан, қабристонга етганда, марҳумни дафн этиш, қабрига гишт ташиш, териш ва тупроқ тортишга қўмаклашиш лозим. Бешинчидан, марҳумни (майитни) яхшилик билан хотирлаш даркор.

ШАЪЗИЯГА БОРИШ ОДОБИ

Агар таъзияга боришнинг одоби нечта, деб сўрасалар, саккизта деб айт. Биринчидан, (таъзияга

Хусайн Воиз КОШИФИЙнинг "ФУТУВВАТНОМАИ СУЛТОНИЙ ёхуд жавонмардлик тариқати" рисоласидан

